

**RAQAMLI DAVRDA TASAVVUFİY AXLOQIY QADRIYATLARNING YOSHLAR
ONGIDA O'RNINI MUSTAHKAMLASH**

Shermanov Isobek Chilmamatovich

*Samarqand davlat pedagogika instituti
ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i*

Tolibboyeva Sabina Sherzod qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti 1-kurs magistranti

Anotatsiya

Mazkur maqolada raqamli davrning yoshlar ongiga ko'rsatayotgan ta'siri hamda bu jarayonda tasavvufiy axloqiy qadriyatlarning ahamiyati tahlil qilingan. Raqamli axborot oqimining kuchayishi, global madaniy ta'sirlarning ortishi yoshlar ma'naviy immunitetini mustahkamlash zaruratini yuzaga keltirayotgani ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tasavvufning mehr-shafqat, halollik, tavozu', sabr va nafsni tarbiyalash kabi tamoyillari zamonaviy tarbiya jarayonida muhim ma'naviy manba sifatida talqin etiladi. Maqolada raqamli ta'lim vositalari orqali tasavvufiy merosni o'rganish, onlayn platformalarda ma'rifiy kontent yaratish, maktab va oliy ta'limda tasavvufiy g'oyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish bo'yicha amaliy takliflar keltirilgan. Xulosa qismida raqamli taraqqiyot sharoitida milliy ma'naviy merosni yoshlar ongiga mos shaklda etkazishning pedagogik ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar

raqamli davr, tasavvuf, axloqiy qadriyatlar, yoshlar ma'naviyati, nafsni tarbiyalash, ma'naviy meros, ruhiy kamolot, raqamli ta'lim, axborot madaniyati, pedagogik yondashuv.

Kirish

XXI asrda dunyo raqamli texnologiyalarga tayanib rivojlanar ekan, yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlar tizimi va ruhiy holati ham sezilarli darajada o'zgarib bormoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, global madaniy oqimlar va tezkor axborot almashinuvi yoshlar ongida yangi ehtiyojlar, yangi dunyoqarash shakllanayotganini ko'rsatmoqda. Bunday jarayonlar ijobiy imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, ma'naviy bo'shliq, qadriyatlar nisbiylashuvi, ruhiy beqarorlik va axborot bosimlari kabi salbiy jihatlarni ham yuzaga keltirmoqda.

Shu nuqtai nazardan, asrlar davomida xalqimiz ma'naviyati negizini tashkil etib kelgan tasavvufiy axloqiy qadriyatlarni zamonaviy raqamli muhitda qayta talqin qilish va ularni yoshlar ongiga mos shaklda singdirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Tasavvuf insonning ichki poklanishi, nafsni tarbiyalashi, halollik, mehr-shafqat, sabr,

tavozu' kabi fazilatlarni targ'ib qilishi bilan bugungi yoshlar tarbiyasida ham katta ahamiyatga ega.

O'zbekiston rahbariyatining yoshlar ma'naviyatini mustahkamlash, milliy qadriyatlarni tiklash va ma'rifiy merosni raqamlashtirish bo'yicha olib borayotgan islohotlari ham bu yo'nalishning davlat siyosati darajasida qo'llab-quvvatlanayotganini ko'rsatadi. Shu bois mazkur maqolada raqamli davr talablari bilan tasavvufiy axloqiy qadriyatlar uyg'unlashuvi, yoshlar ongida ularga nisbatan barqaror munosabat shakllantirish yo'llari tahlil qilinadi.

Raqamli davrning yoshlar ma'naviyatiga ta'siri - raqamli texnologiyalar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylangan. Onlayn ta'lim, global axborot oqimi, sun'iy intellekt, ijtimoiy tarmoqlar orqali muloqot va o'z-o'zini ifoda etish jarayonlari ularning fikrlash tarzi va axloqiy qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Ijobiy jihatlar

Raqamli vositalar yoshlar uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Ilmiy-ma'rifiy adabiyotlar, tasavvuf manbalari, qadimgi qo'lyozmalar, ruhiy tarbiya haqidagi ma'ruzalar va videodarslar onlayn platformalarda keng tarqalmoqda. Masalan, Yassaviy, Naqshbandiy, Jomiy va Navoiy asarlarining elektron nashrlari yoshlarning tasavvuf merosiga oson va tezkor murojaat qilishiga xizmat qilmoqda. Bu esa o'z navbatida ma'naviy dunyoqarashni rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi.

Salbiy jihatlar

Ammo raqamli dunyo bilan bog'liq xavflar ham talaygina. Ijtimoiy tarmoqlarda ma'naviyatsizlikni targ'ib etuvchi kontentlar, virtual hayotga haddan ziyod bog'lanish, soxta qadriyatlarning yoshlar ongiga singishi ma'naviy beqarorlikka olib kelishi mumkin. Axborotning ko'pligi tanqidiy fikrlashni susaytiradi, ruhiy bosim oshadi. Shu sababdan raqamli muhitda yoshlar uchun ma'naviy immunitetni kuchaytirish zarur.

Tasavvufiy axloqiy qadriyatlarning mazmuni va ularning tarbiyaviy potentsiali

Tasavvuf — insonning ma'naviy kamolot sari intilishini ifodalovchi, ichki poklik, ruhiy tarbiya va axloqiy etuklikka katta e'tibor qaratadigan ta'limotdir. Unda nafaqat diniy, balki ijtimoiy, axloqiy va pedagogik fikrlar ham mujassam.

Asosiy axloqiy tamoyillar

Tasavvufda quyidagi qadriyatlar alohida o'rin tutadi:

- *Nafsni tarbiyalash* – insonning o'zini nazorat qilishi va yomon odatlardan saqlanishi.
- *Halollik va poklik* – jamiyatda ishonch, adolat va to'g'rilikni mustahkamlaydi.
- *Mehr-shafqat* – insonlar o'rtasida muhabbat, birdamlik va yordamgo'ylikni kuchaytiradi.
- *Tavozu'* – kibrdan yiroqlik va ijobiy insoniy fazilatlarning markazi.
- *Sabr va qanoat* – psixologik barqarorlik va ruhiy bardoshlilikni shakllantiradi.

Tasavvuf allomalarining tarbiyaviy g'oyalari

Ahmad Yassaviy yoshlarni kamtarlik, halollik va mehnatsevarlikka chaqirgan. Bahouddin Naqshbandning “Dil ba yoru, dast ba kor” tamoyili ruhiy poklikni kundalik faoliyat bilan uygʻunlashtirish gʻoyasini ilgari surgan. Alisher Navoiy esa “maʼrifatli inson” modelini tasavvufiy-axloqiy qarashlar orqali shakllantirgan. Bu meros bugungi pedagogika uchun ham katta metodik imkoniyatlarga ega.

Raqamli davrda tasavvufiy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirishning pedagogik mexanizmlari; tasavvuf qadriyatlarini zamonaviy texnologiyalar bilan uygʻunlashtirish muhim. Chunki yoshlar bugungi kunda aynan raqamli muloqotga koʻproq murojaat qilmoqda.

Raqamli taʼlim vositalari orqali singdirish

- Elektron kutubxonalar va mobil ilovalar orqali tasavvufiy asarlarni yoshlar uchun qulay shaklda taqdim etish.

- Internetda maʼnaviy-maʼrifiy podkastlar, videodarslar, animatsion roliklar yaratish.

- Tasavvufiy merosga bagʻishlangan virtual muzeylar va 3D ekskursiyalar.

Taʼlim tizimi orqali singdirish

Maktab va oliy taʼlim muassasalarida tasavvufiy merosni kompleks oʻrganish uchun quyidagi metodlar qoʻllanilishi mumkin:

- Interfaol maʼruza va treninglar

- Tasavvufiy matnlar tahlili

- Bahs-munozara darslari

- Maʼnaviy mavzudagi loyihalar, esse va ijodiy ishlanmalar

Tasavvufiy qadriyatlarning yoshlar ongida barqaror oʻrin egallashi uchun amaliy takliflar

- Yoshlar uchun tasavvuf merosi asosida multimediali qoʻllanmalar yaratish.

- Taʼlim muassasalarida tasavvufiy-axloqiy mavzularga bagʻishlangan “Maʼnaviyat darslari”ni yoʻlga qoʻyish.

- Yoshlar etakchilari va mahalla faollari uchun tasavvufiy qadriyatlarga oid treninglar tashkil etish.

- Ijtimoiy tarmoqlarda maʼnaviy kontent ishlab chiqarishni ragʻbatlantirish.

- Tasavvufiy ziyoratgohlarning raqamli xaritalari va virtual ekskursiyalarini yaratish.

Bu takliflar yoshlarning maʼnaviy dunyoqarashini boyitadi, ularni ruhiy jihatdan barqaror qiladi va milliy oʻzlikni anglashga yordam beradi.

Xulosa

Raqamli davr yoshlar uchun katta imkoniyatlar bilan birga maʼnaviy sinovlarni ham olib kelayotgan bir sharoitda tasavvufiy axloqiy qadriyatlarning ahamiyati yanada ortmoqda. Tasavvuf — insonning ruhiy poklanishi, komillikka intilishi va

jamiyatda ezgu munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiluvchi manbadir. Uni raqamli muhitga mos ravishda yoshlar ongiga singdirish ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya, jamoatchilik faoliyati va raqamli texnologiyalarning uyg'unlashuvi orqali amalga oshiriladi. Taklif qilingan pedagogik mexanizmlar esa yoshlarning ma'naviy immunitetini kuchaytirish, ularda barqaror axloqiy pozitsiya shakllantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, I. Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev, Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Navoiy, A. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2016.
4. Bahouddin Naqshband. Maqomot (tuzilgan talqinlar asosida). – Toshkent: Movarounnahr, 2004.
5. Yassaviy, A. Devoni Hikmat (ilmiy-tanqidiy matn). – Toshkent: Fan, 1991.
6. Komilov, N. Tasavvuf. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015.
7. Quronov, M. Tasavvuf va ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
8. Jo'rayev, N. Yoshlar ma'naviyati va zamonaviy axborot makoni. – Toshkent: Ma'rifat, 2020.
9. To'laganov, A. Raqamli pedagogika: nazariya va amaliyot. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
10. Hasanov, B. Axborot texnologiyalari va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.